
STADSDELSNÄMNDER – EN REFORM UPPIFRÅN

AGNETA REHNVALL

Det sägs att stadsdelsnämnder skall återupprätta demokratin. Det är nog mest en fager förhoppning. Ökade kommunala kostnader och en otydligare ansvarsfördelning lär bli det främsta resultatet.

I nte långt från torget i sommarparadiset Dalarö ligger det gamla kommunalhuset. Det är omgivet av en skogstomt och ser inte så mycket annorlunda ut än de ljusa trävillor som dominerar samhället. Inuti är det tomt – huset används ibland som möteslokal, men det går rykten om att det skall rivras eller säljas.

Här regerade på femtiotalet herr S-g, den lokale Han Som Bestämmer. Dalaröbor som hade ärenden kunde hitta herr S-g i själva kommunalhuset, eller påtande i trädgården på andra sidan Dalarö kanal, eller i någon av de små affärerna inne i "byn", ett stenkast från tjänsterummet. Eller nere vid Hotellbryggan.

Ingen kan påstå att det var långt mellan medborgarna, Dalaröborna, och politikerna. Enkannerligen herr S-g, som inte alla gillade men alla kände.

Annat är det idag. Dalarö är en liten del av Haninge kommun, herostratiskt

ryktbar som kommunen med sämst ekonomi i landet. I centralorten Handen finns den obligatoriska kommunalskyskrapan, omgiven av moderna köpcentra och de vanliga sociala problemen. Det är långt mellan medborgarna och politikerna – de flesta vet inte vem som är Han Som Bestämmer, och det finns en välutbyggd byråkrati som ser till att ärenden tar ordentlig tid och blir vederbörligen krångliga.

På femtiotalet fanns det ungefär två tusen kommuner – idag finns det 288.

Kommunsammanslagningen på sin tid påtvingades uppifrån, av Dom Som Bestämde, dvs Erlanders sosseregierung. Den motiverades med ekonomiska och sociala argument. Bakom den låg den expanderande sossestatens vilja till social ingenjörskonst – folket skulle manipuleras och tvingas till utveckling.

Att nu många drömmer om den lilla, "nära" kommunen, där politiker och tjänstemän är lättillgängliga och personligen välkända är inget att förvånas över. På Dalarö finns en spirande separatisttrö-

AGNETA REHNVALL är oppositionsborgarråd för moderaterna och förbundsordförande för moderaterna i Stockholms stad.

relse - kanske kan man, tillsammans med Ornö och Muskö, slita sig loss från Haningekolossen och skapa en mer hanterlig kommun? Likadant är det på många, många håll i landet: Människor drömmer om det småskaliga och "nära", där det är lättare att engagera sig och där man lättare direkt kan påverka vad som händer.

Mot den bakgrunden är det inte så konstigt att idén att skapa delvis självstyrande kommundelar, med egen politisk styrning, väckte intresse för ett decennium sedan. Massor av kommuner utredde möjligheterna, betydligt färre prövade att genomföra någon form av kommunalnämnder. Idag är det bara ett tjugotal kvar - och bland dem är det många där besvikelsen är stor. Det största, bästa och tydligaste exemplet är Göteborg, där medborgare, politiker och tjänstemän blivit alltmer desillusionerade, trots ambitiösa försök att verkligen göra något av stadsdelsnämnderna. I det läget förbereder sig nu Stockholms stad för att införa stadsdelsnämnder! Man tar sig för pannan!

Ännu en manipulation

Vad är det då som är fel? Är inte stadsdelsnämndsidén ett steg mot ett "närmare", mer demokratiskt samhälle?

Nej, tvärtom: Stadsdelsnämnderna är ännu ett påhitt av Dom Som Bestämmer, ännu ett system som skall påtvingas uppifrån, ännu en manipulation som inte i någon mening medför någon som helst ökad "närlighet" eller någon ökning av demokratin.

Det kan vara lämpligt att erinra sig vad

”

På Dalarö finns en spirande separatistrelse - kanske kan man tillsammans med Ornö och Muskö, slita sig loss från Haningekolossen?

”

kommundelsnämnder egentligen är. Varje kommunedel får eget ansvar för de mjuka områdena - skola, barnomsorg, fritid, kultur, social - plus vissa hårdare, till exempel gatunderhåll och P-platser. Allt förstås inom de ramar som satts av kommunfullmäktige. Politiskt ansvarig är en kommunalnämnd, som är tillsatt av kommunfullmäktige och således inte vald av medborgarna i kommundelen. Nämnden får en påse pengar varje år av fullmäktige, och kan sedan, i teorin, använda påsen som de finner lämpligt. Politiskt återspeglar nämnden ställningen i kommunen som helhet, *inte* i kommundelen. Varje kommunedel får också en lämplig klase tjänstemän, som med stöd av de centrala tjänstemännen skall genomföra nämndens beslut.

Kommunalnämndsforespråkare i allmänhet har två motiv för sin entusiasm - demokrati och inflytande å ena sidan, effektivitet och service å den andra. Den första delen är tänkt att främja medborgarna, den andra kommunens ekonomi. Mellan dessa två i sig hedervärda motiveringar kan man sedan styra debatten allt-

efter behov. Möter man kritik för icke påvisbart medborgarinflytande, ja, då hänvisar man till ekonomiska vinster. Och tvärtom.

I verkligheten är systemet bara till fördel för en, rätt speciell, kategori: De ledande, heltidsanställda, politikerna i toppen på storkommunen, möjligen också de ledande tjänstemännen. Dessa personer kan se kommundelarna som ett behändigt sätt att skenbart slippa ansvar för tristare beslut i nedskärningstider. Protester från allmänheten gäller ofta mycket lokala frågor - varför lägga ner just vårt fritids, eller dra in just våran personal - och sådana protester behöver då aldrig komma högre än till kommun-delsnämnden.

Falskt argument

Att demokratiseringsargumentet är falskt inses ju raskt. Medborgarna får inte ett skvatt mer att säga till om, inte så länge de inte själva, lokalt, får välja sina egna politiker, och får rätt att genom dem också beskatta sig själva.

Sådana radikalare förslag finns. Då handlar det i själva verket om en uppdelning av storkommunen i mindre, självständiga kommuner. Det vore möjligen bra, nämligen om drivkraften i uppdelningen kom från medborgarna (som separatiströrelsen på Dalarö) och inte som en manipulationsprodukt av Dom Som Bestämmer.

Men något sådant diskuteras inte när Stockholm nu skall delas in i 20 - 25 områden, stora och små med mellan två tusen och etthundra tusen (!) invånare och förses med var sin lokal styrelse och

var sin lokal förvaltning. Nej, här är argumentet just den fördjupade demokratin, trots att någon sådan icke kunnat påvisas någonstans i landet, inte ens i Göteborg som väl har den mest penetrerade och bäst utvärderade kommundelsverksamheten. Professor Jörgen Westerståhl och hans medarbetare konstaterar i sina utvärderingsstudier av den fyraåriga verksamheten i landets andra stad att det mål som rangordnats högst av flertalet politiker, nämligen demokrati och inflytande, var det mål där man nått minst långt.

En klar majoritet av göteborgarna anser inte att "vanligt folk" har kommit att intressera sig mer för kommunala frågor efter reformen. De anser inte heller att reformen har gjort det lättare att komma i kontakt med kommunala politiker eller att servicen på det hela taget har blivit bättre. Nej, "vanligt folk" tycker inte att de har fått mer inflytande, däremot tycker politikerna själva att de fått mer insyn i och inflytande över verksamheten.

Och just detta - att politikerna får bestämma mer - är kanhända själva meningen med stadsdelsnämndsreformen såsom den nu presenteras för Stockholms del. Ingen ledande politiker har naturligtvis vågat säga just detta, men en icke fullt så framträdande lokalpolitiker från en av stadens tre försöksområden lät tungan slinta och gav ord åt vad fler

säkert tänker, nämligen:

"Själv har jag blivit mycket bra på att fatta beslut åt andra genom att delta i det politiska arbetet".

Möjligen kan man undra om inte också denna kvinna och hennes entusiastiska systrar och bröder kommer att känna sig obehagliga till mods efter en tids konfrontation med väljarna. För vad får dom och människorna ute i stadsdelarna egentligen att säga till om? Bara små krummelutter i kanten, skulle Pippi Långstrump säga. De verkligt viktiga besluten, sådant som verkligen påverkar stockholmarnas liv och vardag kommer fortfarande att ligga centralt - skattesatsen, daghemstaxan, socialbidragsnormen...

En halvmesyr

Så kan politikerna i Stadshuset fortsätta att fördela den krympande tillgångarna ut till stadens olika delar där de lokala politikerna sedan får ta konsekvenserna av åtstramningarna. När fritidshemmet läggs ned kommer klagomålen aldrig fram till Stadshuset utan protesterna stannar hos lokalpolitikerna på medborgarkontoret. Tänk så praktiskt! Samtidigt som de

lokala politikerna styr allt större delar av den lokala vardagen.

Nya skattehöjningar

Varning alltså för att tro på den bedrägliga marknadsföringen om det ökade demokratiska medborgarinflytandet i stads- och kommunalnämnder. Stadsdelsnämnder är en halvmesyr, som inte får blandas ihop med självständiga kommuner och som dessutom kostar pengar. Ingen har vågat säga hur mycket, men att bygga upp ett tjugotal nya förvaltningar och rekrytera nya politiska församlingar handlar för Stockholms del om hundratals miljoner kronor. Det är pengar som inte finns men som måste åstadkommas antingen genom att de tas från verksamheten eller på det klassiska socialdemokratiska sättet genom nya skattehöjningar.

Fler politiker som lägger sig i mer är inte lösningen på Sveriges problem - men möjligen på regeringspartiets interna svårigheter. Att kunna skapa nya politiska uppdrag och locka med mer politisk makt kan vara det kitt som behövs för att hålla ihop det stora och kluvna partiet.